

२३ ५
'मास्टर' मणिमालायास्त्रयः षष्टिमितो मणिः (कर्मकाण्डविभागे १८)

अथ

शूद्रपार्वणौकोद्दिष्टपद्धतिः

प्रारभ्यते ।

पं० श्रीवायुनन्दनमिश्रेण निर्मिता । [मूल्यम् १॥७॥ आणकः]

अस्याः पुनर्मुद्रणादि सर्वेऽधिकारा राजशासनानुसारेण प्रकाशयित्रा स्वायत्तीकृताः ।

‘मास्टर’ मणिमालाशास्त्रयःषष्टिमितो मणिरयम् । श्रीविश्वेशपदेभ्यः सादरमादौ समर्प्यते भक्त्या ॥

❀ श्रीगणेशाय नमः ❀

❀ अथ शूद्रपार्वणश्राद्धप्रयोगः ❀

ततो नद्यां स्नात्वा श्वेतवस्त्रोपवस्त्रं परिधाय वर्णानुक्रमेण
तिलकं कृत्वा नित्यकर्म समाप्य गोमयोपलिप्तायां भूमौ प्राङ्मुख
उपविश्य श्राद्धसामग्रीं संपाद्य रक्षादीपं प्रज्वालय हस्तौ प्रक्षाल्य
आचम्य ॥ अपवित्रः पवित्रो वा सर्वावस्थां गतोऽपि वा ॥ यः स्मरेत्पु-
ण्डरीकाक्षं स बाह्याभ्यन्तरः शुचिः ॥ इत्यात्मानं श्राद्धसामग्रीं च
संप्रोक्ष्य ॥ पीतसर्षपान्गृहीत्वा ॥ नमो नमस्ते गोविन्द पुराण-
पुरुषोत्तम ॥ इदं श्राद्धं हृषीकेश रक्ष त्वं सर्वतो दिशः ॥ प्राच्यै

शू०

१

पा०

नमः । अवाच्यै नमः । प्रतीच्यै नमः । उदीच्यै नमः ॥ ऊर्ध्वायै
नमः ॥ अधरायै नमः ॥ ततः कुशत्रयतिलसर्षपैः सह दक्षिणकट्यां
नीवीबंधनम् । मंत्रः । निहन्मि सर्वं यदमेध्यकृद्भवेद्धताश्च सर्वे
सुरदानवा मया ॥ यक्षाश्च रक्षांसि पिशाचगुह्यका हता मया ये
यातुधानाश्च सर्वे ॥ १ ॥ यवपुष्पैः श्राद्धभूम्यै नमः इति त्रिः
सम्पूज्य ॥ श्राद्धारम्भे गयां ध्यात्वा ध्यात्वा देवं गदाधरम् ॥ ताभ्यां
चैव नमस्कारस्ततः श्राद्धं समारभेत् ॥ इति पठित्वा ॥ त्रिकुशति-
ल जलान्यादाय ॥ देशकालौ संकीर्त्य अद्यामुकगोत्राणां अस्मत्पितृ-
पितामह-प्रपितामहानां अमुकामुकदासानां मातामहप्रमातामह-
वृद्धप्रमातामहानाममुकामुकदासानां पार्वणश्राद्धमहं करिष्ये ॥ तत्रादौ
उदङ्मुखः कुशत्रययवजलान्यादाय । अद्यास्मत्पित्रादि त्रयश्राद्धसंब-

१

न्धिनः पुरुरवार्द्रसंज्ञकाः विश्वेदेवा इदमासनं वो नमः इत्युत्सृजेत् ॥
पुनःकुशत्रययवजलान्यादाय अद्यास्मन्मातामहादित्रयश्राद्धसंबन्धिनः
पुरुरवार्द्रसंज्ञकाः विश्वेदेवा इदमासनं वो नमः ॥ इत्युत्सृजेत् ॥
ततो दक्षिणाभिमुखः अपसव्यम् द्विगुणभुग्नकुशत्रयतिलजलान्या-
दाय ॥ अद्यामुकगोत्राऽस्मत्पितृपितामहप्रपितामहामुकामुकदास
इदमासनं त्रेधा विभज्य युष्मभ्यं नमः इत्युत्सृजेत् ॥ एवमेव
मातामहादिभ्योऽप्यासनं दद्यात् ॥ ततः सव्यम् ॥ विश्वान्देवानह-
मावाहयिष्ये ॥ आगच्छन्तु महाभागा विश्वेदेवा महाबलाः ॥ ये
चात्र विहिता श्राद्धे सावधाना भवन्तु ते ॥ इत्यावाह्य ॥ यवेभ्यो
नम इति यवान् विकिरेत् ॥ ततोऽपसव्यम् ॥ पितृनहं आवाहयिष्ये ।
मातामहादींश्चावाहयिष्ये ॥ तिलेभ्यो नम इति तिलान्विकिरेत् ॥

शू०

२

सव्यम् ॥ देवपुटकद्वये पूर्वाग्रं पवित्रं धृत्वा अपसव्येन पित्रादिपुटक-
 द्वये दक्षिणाग्रं पवित्रं धृत्वा ॥ सव्येन दैवे अपसव्येन पित्रे अद्भ्यो
 नम इति जलम् ॥ देवपात्रयोः यवेभ्यो नम इति यवान् । पितृपात्रेषु
 तिलेभ्यो नम इति तिलान् ॥ सव्यापसव्येन अर्घपात्रेषु ॥ गंधपुष्पे
 तूष्णीं क्षिपेत् ॥ सव्यं । देवार्घपात्रं वामहस्ते कृत्वा तत्र स्थितं
 पवित्रं पूर्वाग्रं धृत्वा किंचिदुदकान्तरं दत्वा अद्भ्यो नम इति अभि-
 मंत्र्य ॥ त्रिकुशयवजलान्यादाय । अद्यामुकगोत्रास्मत्पित्रादित्रय-
 श्राद्धसंबन्धिनः पुरुरवार्द्रवसंज्ञका विश्वदेवा एष वोऽर्घ्यो नमः एवं
 मातामहादिदेवेभ्योऽप्यर्घं दद्यात् ॥ ततोऽपसव्यम् ॥ अद्यामुकगो-
 त्राऽस्मत्पितृपितामहप्रपितामहामुकामुकदास एष हस्तार्घस्त्रेधा
 विभज्य युष्मभ्यं नमः । एवं मातामहादिभ्योऽप्यर्घं दद्यात् ॥ सव्यं

पा०

२

विश्वेभ्यो देवेभ्यः स्थानमसि इति देवार्घपात्रं संपवित्रकं देवासनद-
क्षिणपार्श्वे उत्तानमेव स्थापयेत् ॥ अपसव्यम् ॥ प्रपितामहार्घपा-
त्रस्थं जलादिकं पितामहार्घपात्रे कृत्वा तज्जलादिकं पितृपात्रे कृत्वा
पितृपात्रं जलादिकसहितं पितामहार्घपात्रोपरि तद्द्वयोः प्रपितामहा-
र्घपात्रोपरि धृत्वा पितृवामपार्श्वे पितृभ्यः स्थानमसीति न्युब्जी-
कुर्यात् ॥ दक्षिणादानपर्यन्तं नोद्धरेन्न चालयेत् ॥ ततः सव्यम् ॥
देवासनोपरि गंधपुष्पधूपदीपताम्बूलयज्ञोपवीतवासांसि दद्यात् ॥
त्रिकुशयवजलान्यादाय ॥ अद्यामुकगोत्रास्मत्पित्रादित्रयश्राद्ध-
संबन्धिनः पुरुरवार्द्रवसंज्ञका विश्वेदेवा एतानि गंधादीनि वो नमः
इत्युत्सृजेत् ॥ एवं मातामहादिदेवेभ्योऽपि दद्यात् ॥ ततोऽपसव्यम् ॥
पित्रादीनां चटेषु गंधादि दत्वा ॥ मोटकतिलजलान्यादाय अद्या-

शू०

३

पा०

मुकगोत्रास्मत्पितृपितामहप्रपितामहामुकामुकदास एतानि गंधपुष्प-
धूपदीपताम्बूलवासांसि त्रेधा विभज्य युष्मभ्यं नमः ॥ एवं
मातामहादिभ्योऽप्युत्सृजेत् ॥ ततः सव्येन दैवे अपसव्येन पित्रे
भोजनपात्रासनयोः चतुर्दिशं चतुष्कोणं मंडलं कृत्वा ॥ यथा चक्रा
युधो विष्णुस्त्रैलोक्यं परिरक्षति ॥ एवं मण्डलतोयन्तु सर्वभूतानि
रक्षतु ॥ सव्यम् ॥ सघृतमन्नमादाय पुटकस्थितजलेन पूर्वाभिमुखः
आहुतिद्वयं दद्यात् ॥ अग्नये कव्यवाहनाय नमः इदमग्नये
कव्यवाहनाय० ॥ सोमाय पितृमते नमः इदं सोमाय पितृमते० ॥
ततो हुतशेषमन्नं देवपात्रे किञ्चित्किञ्चिदध्यात् ॥ अपसव्येन
पित्रादिपात्रे मातामहादिपात्रेषु दद्यात् ॥ पिण्डार्थं किञ्चिदवशेषयेत् ॥
अपसव्यं परकोयभूमौ इदमन्नं एतद्भूस्वामिपितृभ्यो नमः इति

३

दक्षिणतोत्सृजेत् ॥ सव्यं पुरुषाहारक्षमं अन्नं परिविष्यात् ॥
पुटके घृतं जलं चोपनीय । हस्तद्वयेन अन्नोपरि मधु दत्वा मधु
मधु मध्विति पठेत् ॥ उत्तानपाणिभ्यां देवान्नपात्रमालभ्य विष्णवे
नमः इति पठित्वा ॥ इदमन्नं । इमा आपः । इदमाज्यं । इदं
हव्यम् । इति दक्षिणकरांगुष्ठं निवेश्य ॥ अन्नपात्रोपरि यवान्वि-
कीर्य ॥ त्रिकुशयवजलान्यादाय । अद्यामुकगोत्रास्मत्पित्रादित्रय-
श्राद्धसंबन्धिनः पुरुरवार्द्रवसंज्ञकाः विश्वेदेवा इदमन्नं सोपकरणं वो
नमः ॥ ततोऽपसव्येनपित्रादिपात्रेषु अन्नं परिविष्यात् तत् समीपे
घृतं जलं चोपनीय हस्तद्वयेन अन्नोपरि मधु दत्वा मधु मधु मध्विति
पठेत् ॥ पितृपात्रं न्युब्जाभ्यां हस्ताभ्यामालभ्य पितृभ्यो नमः इति
पठित्वा ॥ इदमन्नं । इमा आपः । इदमाज्यं । इदं कव्यमिति

शू०
४

दक्षिणकरांगुष्ठं निवेश्य अन्नोपरि तिलान्विकीर्य ॥ मोटकतिलज-
लान्यादाय ॥ अद्यामुकगोत्रास्मत्पितृपितामहप्रपितामहामुकामुकदास
इदमन्नं सोपकरणं त्रेधा विभज्य युष्मभ्यं नमः ॥ एवमेव
मातामहादिभ्योऽप्युत्सृजेत् ॥ ततः अन्नहीनं क्रियाहीनं
विधिहीनं च यद्वेत् ॥ तत्सर्वमच्छिद्रमस्तु ॥ मधु मधु मध्विति
च जपेत् ॥ ततो अन्यान्यपि पवित्राणि रुचिस्तवानि च जपेत् ॥
ततः उच्छिष्टसन्निधौ भूमिं प्रोक्ष्य दक्षिणाग्रं कुशत्रयमास्तीर्य
अन्नमादाय ^{अप}सव्यं ^{अप}जमत्तिलजलमेकीकृत्य ॥ अन्नग्निदग्धाश्च ये जीवा
ये प्रदग्धाः कुले मम ॥ भूमौ दत्तेन तृप्यन्तु तृप्ता यान्तु परां
गतिम् ॥ इति कुशोपरि विकिरेत् ॥ सव्यं आचम्य हरिं स्मृत्वा ।
मधु मधु मध्विति पठेत् ॥ अपसव्यम् ॥ उच्छिष्टसन्निधौ चतुष्कोणं

पा०

४

दक्षिणप्लवं वेदीं निर्माय ॥ ततो वेदीमध्ये दर्भपिंजुल्यां प्रादेश-
मात्रं तूष्णीं द्वेरेखां कुर्यात् ॥ दर्भपिंजुलीमुत्तरस्यां दिशि
क्षिपेत् ॥ उभयत्र रेखोपरि तूष्णीं अङ्गारं भ्रामयित्वा अङ्गारं
दक्षिणतो निदध्यात् ॥ उभयत्र रेखोपरि सकृल्लूनकुशत्रयमास्तीर्य ॥
अग्रे षट्पुटकं धृत्वा ॥ तत्र पुटकषट्के जलतिलगंधपुष्पाणि
कृत्वा ॥ एकं पात्रं वामहस्ते कृत्वा मोटकतिलजलान्यादाय ।
अद्यामुकगोत्रपितरमुकदासपिंडस्थानेऽत्रावने निद्व ते नमः इति
कुशमूले ॥ एवं पितामहाय कुशमध्ये प्रपितामहाय कुशाग्रे अवने-
जनं दद्यात् ॥ एवमेव मातामहादिभ्योऽपि अवनेजनं दद्यात् ॥
अन्नं गृहीत्वा बिल्वोपमं पिण्डं निर्माय मधु धृताभ्यामभिघार्य
एवं षट्पिंडान् कृत्वा एकं पिंडमादाय मोटकादीनि चादाय ।

अद्यामुकगोत्रपितरमुकदास एतत्ते पिण्डं नमः प्रथमावनेजनस्थाने
 पिण्डं दद्यात् ॥ एवं पितामहादिभ्यः पंचभ्यः प्रत्येकं तत्तदवनेजन-
 स्थाने पिण्डं दद्यात् ॥ ततः प्रपितामहादूर्ध्वं त्रयाणां लेपभागभुज-
 स्तृप्यंतु इति कुशमूले करं प्रोक्ष्य ॥ सव्यमाचम्य हरिं स्मृत्वा ॥
 अपसव्यम् ॥ पितृभ्यो नमः इति पठित्वा वामावर्त्तेनोदङ्मुखो भूत्वा
 श्वासं नियम्य ॥ परावृत्य पितृभ्यो नम इत्युत्सृजेत् ॥ एवं माता-
 महपक्षेऽपि कुर्यात् ॥ दत्तावनेजनपात्रं गृहीत्वा मोटकादीन्या-
 दाय ॥ अद्यामुकगोत्रपितरमुकदासपिण्डेऽत्रप्रत्यवने निक्ष्व ते नमः ॥
 एवमेव पितामहादिपिण्डोपरि प्रत्येकं प्रत्यवनेजनं दद्यात् ॥ नीवीं
 विस्रंस्य ॥ सव्यमाचम्य ॥ देवताभ्यः पितृभ्यश्च महायोगिभ्य एव च ॥
 नमः स्वाहायै स्वधायै नित्यमेव नमो नमः ॥ इति पठेत् ॥ अपसव्यम् ॥

षट्सु पिण्डेषु सूत्राणि दद्यात् । पितृभ्यो नमः । मातामहादिभ्यो
नमः ॥ इति ॥ अद्यामुकगोत्राणां पितृपितामहप्रपितामहानां
अमुकामुकदासानां पिण्डेषु वांसासि युष्मभ्यं नमः ॥ अद्यामुकगोत्राणां
मातामहप्रमातामहवृद्धप्रमातामहानां अमुकामुकदासानां पिण्डेषु
वासांसि युष्मभ्यं नमः ॥ ततो षट्सु पिण्डेषु तूष्णीं गंधादि दद्यात् ॥
पिण्डशेषान्नं पिण्डसमीपे विकिरेत् ॥ सव्यापसव्याभ्यां देवपितृभोजन-
पात्रेषु ॥ शिवा आपः सन्तु इति जलं सौमनस्यमस्तु इति पुष्पम् ।
अक्षतं चारिष्टं चास्तु इत्यक्षतान् ॥ मोटकादीन्यादाय ॥ अद्यामुक-
गोत्राणां पितृपितामहप्रपितामहानां अमुकामुकदासानां दत्तौतदन्नपा-
नादिकमक्षय्यमस्तु ॥ एवमेव मातामहादिभ्यो ऽप्यक्षय्योदकं दद्यात् ॥
सव्यं ॥ अघोराः पितरः सन्तु इति द्वयस्थाने पिण्डोपरि पूर्वाग्नां

जलधारां दद्यात् ॥ प्राङ्मुखः कृताञ्जलिः ॥ गोत्रन्नो वर्द्धतां दानागेः
नोभिवर्द्धन्तां सन्ततिश्च वर्द्धन्तां श्रद्धा च नो मा व्यगमद्बहुदेयं च
नोस्तु अन्नं च नो बहु भवेदतिथींश्च लभेमहि । याचितारश्च नः
सन्तु मा च याचिष्म कञ्चन ॥ ततोऽपसव्यम् ॥ पिंडोपरि दक्षिणा-
ग्रान् सपवित्रकुशानास्तीर्य ॥ तस्योपरि तूष्णीं जलधारां पयधारां
वा दद्यात् ॥ ततो पिंडानवघ्रायोत्थापयेत् ॥ पिंडाधारकुशानुल्मुकं च
बह्वौ क्षिपेत् ॥ सव्येन देवपात्रं संचाल्य अपसव्येन पित्राद्यर्घपात्रमुत्ता-
नीकृत्य ॥ सव्यम् ॥ अद्यामुकगोत्रास्मत्पित्रादित्रयश्राद्धसंबन्धिनानां
पुरुषार्द्रवसंज्ञकानां विश्वेषां देवानां कृतैतत्पार्वणश्राद्धप्रतिष्ठार्थं
दक्षिणाद्रव्यं अमुकगोत्रायामुकशर्मणे ब्राह्मणाय दातुमहमुत्सृजे ॥
एवं मातामहादिदेवेभ्योऽपि दद्यात् ॥ अपसव्यम् ॥ अद्यामुकगो-

ब्राह्मणां पितृपितामहप्रपितामहानां अमुकामुकदासानां कृतैतत्पार्वण-
श्राद्धप्रतिष्ठार्थं दक्षिणाद्रव्यं अमुकगोत्रायामुकशर्मणे ब्राह्मणाय
दातुमहमुत्सृजे ॥ एवं मातामहादिभ्योऽपि दक्षिणां दद्यात् ॥
सव्यम् ॥ विश्वे देवाः प्रीयन्ताम् ॥ इति देवविसर्जनम् ॥ अपस-
व्यम् ॥ अभिरम्यतां पितृविसर्जनम् ॥ देवताभ्यः इति त्रिर्जपेत् ॥
रक्षादीपं निर्वाप्य ॥ हस्तौ पादौ प्रक्षाल्य सव्यमाचम्य ॥ प्रमादा-
त्कुर्वतां कर्म प्रच्यवेताध्वरेषु यत् ॥ स्मरणादेव तद्विष्णोः संपूर्णं
स्यादिति स्मृतिः ॥ पिण्डान् जले क्षिपेत् ॥ इति शूद्रपार्वणश्राद्ध-
पद्धतिः समाप्ता ॥

काशीनगरान्तर्गत-मध्यमेश्वर-वासिना ।

वायुनन्दनमिश्रेण निर्मिता शूद्रपद्धतिः ॥

अथ शूद्रसांवत्सरिकैकोद्दिष्टश्राद्धपद्धतिः

श्रीगणेशायनमः ॥ ततो क्षयाहपूर्वदिने निरामिषमेकवारं
भुक्त्वा ॥ श्राद्धदिने प्रातः श्वेतवस्त्रयुगलेन स्नात्वा नित्यावश्यकं
समाप्य श्राद्धभूमिं गोमयोदकेनोपलिप्य ज्वलदङ्गारैः संशोध्य गौर-
मृत्तिकयाऽऽच्छाद्य तिलसर्षपैश्च विकिरेत् ॥ तत्र श्राद्धसामग्रीं निधाय
मध्याह्ने पुनः स्नात्वा शुक्लद्विवाससी परिधाय श्राद्धभूमिमागत्य
कर्ता स्वासने प्राङ्मुख उपविश्य रक्षादीपं निधाय आचम्य अपवित्रः
पवित्रो वेति आत्मानं श्राद्धद्रव्याणि सिंचेत् ॥ श्राद्धारम्भे गयांध्यात्वा
ध्यात्वा देवं गदाधरम् ॥ ताभ्यां चैव नमस्कारः ततः श्राद्धं समारभेत् ॥
इति पठित्वा ॥ त्रिकुशतिलजलान्यादाय देशकालौ संकीर्त्य ० अद्या-

मुकगोत्रस्य पितुरमुकदासस्य सांवत्सरिकैकोद्दिष्टश्राद्धमहं करिष्ये ।
विष्णवे नमः इति त्रिर्जपित्वा ॥ देवताभ्यः पितृभ्यश्च महायोगिभ्य
एव च ॥ नमः स्वाहायै स्वधायै नित्यमेव नमोः नमः ॥ इति त्रिर्ज-
पेत् ॥ ततोऽपसव्यम् ॥ तिलगौरसर्षपा गृहीत्वा ॥ नमो नमस्ते
गोविन्द पुराणपुरुषोत्तम । इदं श्राद्धं हृषीकेश रक्ष त्वं सर्वतो दिशः ॥
प्राच्यै नमः ॥ अवाच्यै नमः । प्रतोच्यै नमः । उदीच्यै नमः । ऊर्ध्वायै
नमः । अधरायै नमः । इति तिलसर्षपान् विकीर्य ॥ नीवीबंधनम् ॥
कुशत्रयेण तिलसर्षपैः सह दक्षिणकट्यां मंत्रः । निहन्मि सर्वे यदमे-
ध्यकृद्भवेद्धताश्च सर्वे सुरदानवा मया ॥ यक्षाश्च रक्षांसि पिशाच-
गुह्यका हता मया ये यातुधानाश्च सर्वे ॥ १ ॥ यवपुष्पैः श्राद्ध
भूम्यै नमः इति त्रिः सम्पूज्य ॥ मोटकतिलजलान्यादाय ॥ अद्यामु-

कगोत्रपितुरमुकदाससांवत्सरिकैकोद्दिष्टश्राद्धे इदमासनं तुभ्यं नमः
इत्युत्सृजेत् ॥ ततो अर्घपात्रे अनखच्छिन्नं दक्षिणाग्रं पवित्रं धृत्वा ।
अद्भ्यो नमः इति पुटके जलं क्षिपेत् ॥ तिलेभ्यो नमः इति तिलान्निक्ष-
पेत् ॥ गन्धपुष्पे तूष्णीं क्षिपेत् ॥ ततो अर्घपात्रं वामहस्ते कृत्वा
पवित्रे भोजनपात्रे उत्तराग्रं धृत्वा किञ्चिदुदकान्तरं दत्वा ॥ अद्भ्यो
नमः अभिमंत्र्य मोटकादीन्यादाय ॥ अद्यामुकगोत्रपितरमुकदास
एष ते हस्तार्घो नमः इति पवित्रोपरि अर्घजलं दद्यात् । सपवित्र-
मर्घपात्रं पितृवामपाश्वे पित्रे स्थानमसि इति न्युञ्जी कुर्यात् ॥ ततो
गंधादिमोटकोपरि दद्यात् ॥ मोटकतिलजलान्यादाय ॥ अद्यामुक-
गोत्रपितुरमुकदास एतानि गंधपुष्पधूपदीपतांबूलवासांसि तुभ्यं नमः
इत्युत्सृजेत् ॥ ततो आसनभोजनपात्रसहितस्य चतुष्कोणं मंडलं

कृत्वा ॥ यथा चक्रायुधो विष्णुस्त्रैलोक्यं परिरक्षति ॥ एवं मण्डल-
तोयन्तु सर्वभूतानि रक्षतु ॥ घृतादियुतमन्नं इदमन्नमेतद्भूस्वामि-
पितृभ्यो नमः इति दक्षिणतः कुशोपरि अन्नं विकिरेत् ॥ ततो
भोजनपात्रे परिवेषणं कुर्यात् ॥ घृतं जलं चोपनीय हस्तद्वयेन
अन्नोपरि मधु दत्वा मधु मधु मध्विति च पठेत् ॥ तत अन्नपात्रं
न्युब्जाभ्यां हस्ताभ्यां स्पृष्ट्वा विष्णवे नमः इति पठित्वा ॥ इदमन्नं
इमा आपः इदमाज्यं इदं कव्यमिति पठित्वा तिलेभ्यो नमः इति
अन्नोपरि तिलान्विकीर्य ॥ मोटकादीन्यादाय ॥ अद्यामुकगोत्र-
पितरमुकदाससांवत्सरिकैकोद्दिष्टश्राद्धे इदमन्नं सोपकरणं तुभ्यं
नमः ॥ ततः अन्नहीनं क्रियाहीनं विधिहीनं च यद्भवेत् ॥ तत्सर्वमच्छिद्र-
मस्तु ॥ इति संप्रार्थ्य ॥ मधु मधु मध्विति च जपेत् ॥ ततः सप्तव्याधा-

दशाणेषु मृगाः कालांजरे गिरौ ॥ चक्रवाकाः शरद्वीपे हंसाः सरसि
 मानसे ॥ १ ॥ तेऽभिजाताः कुरुक्षेत्रे ब्राह्मणा वेदपारगाः ॥
 प्रस्थिता दूरमध्वानं यूयं तेभ्योऽवसीदथ ॥ २ ॥ इति पठित्वा ॥
 अन्यान्यपि स्तवादीनि यथाशक्ति पठेत् ॥ ततः उच्छिष्टसन्निधौ
 भूमिं प्रोक्ष्य कुशत्रयमास्तीर्य व्यंजनघृततिलसहितमन्नं गृहीत्वा ॥
 अग्निदग्धाश्च ये जीवा ये ~~प~~दग्धाः कुले मम ॥ भूमौ दत्तेन
 तृप्यन्तु तृप्ता यान्तु परां गतिम् ॥ इति कुशोपरि दद्यात् ॥ सव्यं
 आचम्य हरिं स्मृत्वा मधु मधु मध्विति च जपेत् ॥ अपसव्यम् ॥
 उच्छिष्टसन्निधौ चतुरस्रांदक्षिणप्लवां वेदीं निर्माय तन्मध्ये हस्तद्वयेन
 दर्भपिंजुलीमादाय प्रादेशमात्ररेखां कुर्यात् ॥ दर्भपिंजुलीमुत्तरस्यां
 दिशि क्षिपेत् ॥ ततो ज्वलदुल्मुकं रेखोपरि भ्रामयित्वा दक्षिणतः-

स्त्यजेत् ॥ ततः रेखोपरि कुशत्रयमास्तीर्य ॥ सव्यम् ॥ देवताभ्यः
इति त्रिर्जपेत् ॥ अपसव्यम् ॥ पुटके तिलजलगंधपुष्पाणि कृत्वा
मोटकादीन्यादाय ॥ अद्यामुकगोत्रपितरमुकदाससांवत्सरिकैकोद्दिष्ट-
श्राद्धपिण्डस्थाने अत्रावने निक्ष्वेते नमः ॥ इति कुशोपरि किञ्चि-
दद्यात् ॥ किञ्चिदवशेषयेत् ॥ ततो मध्वाज्यतिलशर्कराव्यञ्जनयु-
तमन्नमादाय बिल्वोपमं पिण्डं निर्माय मधुघृताभ्यामभिघार्य मोटका-
दीन्यादाय पिण्डं चादाय ॥ अद्यामुकगोत्रपितरमुकदाससांवत्स-
रिकैकोद्दिष्टश्राद्धे एष ते पिंडो नमः इति अवनेजनस्थाने पिण्डं
दद्यात् ॥ लेपभागभुजस्तृप्यन्तु कुशमूले करं प्रोक्ष्य ॥ सव्यं आचम्य
हरिं स्मृत्वा ॥ अपसव्यम् ॥ त्रामावर्तेनोदङ्मुखो भूत्वा श्वासं नियम्य
परावर्त्य पित्रे नमः इत्युत्सृजेत् ॥ अवनेजनपात्रमादाय मोटका-

शू०
१०

दीनि चादाय ॥ अद्यामुकगोत्रपितरमुकदाससांवत्सरिकैकोद्दिष्टश्रा-
द्धपिण्डेऽत्र प्रत्यवने निक्ष्व ते नमः ॥ नीवीं विस्रंस्य ॥ सव्यं
आचम्य ॥ अपसव्यम् ॥ उभाभ्यां हस्ताभ्यां सूत्रमादाय एतत्ते-
पितर्वासः इति पिण्डोपरि सूत्रं दद्यात् ॥ मोटकादीन्यादाय ॥
अद्यामुकगोत्रपितरमुकदाससांवत्सरिकैकोद्दिष्टश्राद्धे पिण्डे एतत्ते
वासो नमः ॥ इत्युत्सृजेत् ॥ ततः पितरमुद्दिश्य पिण्डोपरि
गंधपुष्पधूपदीपताम्बूलदक्षिणादीनि दत्वा पिण्डशेषान्नं पिण्डस-
मीपे दद्यात् ॥ शिवा आपः सन्तु इति जलं ॥ सौमनस्यमस्तु इति
पुष्पम् ॥ अक्षतं चारिष्टं चास्तु इत्यक्षतान् भोजनपात्रे क्षिपेत् ॥
मोटकादीन्यादाय ॥ अद्यामुकगोत्रस्य पितुरमुकदाससांवत्सरिकैको-
द्दिष्टश्राद्धे दत्तैतदन्नपानादिकमक्षयमस्तु ॥ इति अक्षय्योदकम् ॥

ए०

१०

ततः सव्यं प्राङ्मुखो अघोरः पितास्तु इति पिंडोपरि पूर्वांशं जल-
धारां दद्यात् ॥ ततः कृताञ्जलिः ॥ गोत्रन्नो वर्द्धतां दातारो नोभिव-
र्द्धतां संततिश्च वर्द्धतां श्रद्धा च नो मा व्यगमद्बहुदेयं च नोऽस्तु ॥
अन्नं च नो बहु भवेदतिथींश्च लभेमहि ॥ याचितारश्च नः सन्तु
मा च याचिष्म कंचन एताः सत्या आशिषः सन्तु इति पठेत् ॥
अपसव्यम् ॥ पिण्डोपरि सपवित्रकुशत्रयं धृत्वा पित्रे नमः इति
कुशत्रयोपरि दक्षिणांशं जलधारां दद्यात् ॥ ततः पिण्डमाघ्राय
उत्थापयेत् ॥ पिण्डाधारकुशान्मुल्मुकं च वह्नौ क्षिपेत् ॥ अर्घपा-
त्रमुत्तानीकृत्य दक्षिणां दद्यात् ॥ अद्यामुकगोत्रस्य पितुरमुकदासस्य
कृतैतत्सांवत्सरिकैकोद्दिष्टश्राद्धप्रतिष्ठार्थं दक्षिणाद्रव्यं अमुकगोत्राया-
मुकशर्मणे ब्राह्मणाय दातुमहमुत्सृजे ॥ अभिरम्यतां इति विसर्जनम् ॥

ततः सव्यं प्राङ्मुखो अघोरः पितास्तु इति पिंडोपरि पूर्वांशं जल-
धारां दद्यात् ॥ ततः कृताञ्जलिः ॥ गोत्रन्नो वर्द्धतां दातारो नोभिव-
र्द्धतां संततिश्च वर्द्धतां श्रद्धा च नो मा व्यगमद्बहुदेयं च नोऽस्तु ॥
अन्नं च नो बहु भवेदतिथींश्च लभेमहि ॥ याचितारश्च नः सन्तु
मा च याचिष्म कंचन एताः सत्या आशिषः सन्तु इति पठेत् ॥
अपसव्यम् ॥ पिण्डोपरि सपवित्रकुशत्रयं धृत्वा पित्रे नमः इति
कुशत्रयोपरि दक्षिणांशं जलधारां दद्यात् ॥ ततः पिण्डमाधाय
उत्थापयेत् ॥ पिण्डाधारकुशान्मुल्मुकं च वह्नौ क्षिपेत् ॥ अर्घपा-
त्रमुत्तानीकृत्य दक्षिणां दद्यात् ॥ अद्यामुकगोत्रस्य पितुरमुकदासस्य
कृतैतत्सांवत्सरिकैकोद्दिष्टश्राद्धप्रतिष्ठार्थं दक्षिणाद्रव्यं अमुकगोत्राया-
मुकशर्मणे ब्राह्मणाय दातुमहमुत्सृजे ॥ अभिरम्यतां इति विसर्जनम् ॥

शु०

ए०

देवताभ्यः इति त्रिर्जपेत् ॥ रक्षादीपं निर्वाप्य ॥ हस्तौ पादौ
 प्रक्षाल्य ॥ सव्यं आचम्य ॥ प्रमादात्कुर्वतां कर्म प्रच्यवेताध्वरेषु
 यत् ॥ स्मरणादेव तद्विष्णोः संपूर्णं स्यादिति श्रुतिः ॥ पिंडादिकं
 जले क्षिपेत् ॥ इति काशीस्थसुप्रसिद्धमध्यमेश्वरवास्तव्येनाग्नि-
 होत्रिणा पं० श्रीवायुनन्दनमिश्रेण महतायासेन निर्मितेयं शूद्रसांव-
 त्सरिकैकोद्दिष्टश्राद्धपद्धतिः समाप्ता ॥

प्रकाशक—

मास्टर खेलाड़ीलाल ऐण्ड सन्स,

संस्कृतबुकडिपो, कचौड़ीगली, बनारस सिटी ।

मुद्रक—पन० पी० यादव—मास्टर प्रिण्टिङ्ग वर्क्स, बुलानाला, बनारस सिटी ।

११

पार्वणसम्भाराः ।

- चंदन
तिल ५-
जव ५-
-)) माला फूल तुलसी
)) कच्चासूत
)) धूपबत्ती
)) दीपबत्ती १५
)) पान
)) सोपाड़ी
दूध ५॥
चावल ५॥
)) शहद
चीनी ५-
घी ५-
)) तिल्ली का तेल
)) पत्तल

एकोद्दिष्टसामग्री ।

- चंदन
)) तिल्ली
)- जव
)) चावल
)) माला फूल तुलसी
)) धूपबत्ती
)) कच्चासूत
दीपबत्ती ४
)) पान
)) सोपाड़ी
दूध ५
)) शहद

पा०

१२

)। तिल्ली का तेल

)। पत्तल

दोनिया २५

हडिया १

परई १

)। गोहरा

सरहरी १

कुशा

वेदी के बालू

)। दीया

)। चीनी

-) चीव

दोनिया ८

हडिया १

परई १

)। गोहरा

सरहरी १

कुशा

वेदी के बालू

)। दीया

सा०

१२

* पण्डितश्रीवायुनन्दनमिश्रकृतग्रन्थरत्नानि *

पक्षी विवाहः— ... -)॥
 नयनपद्धतिः—मूलमात्रम्
 (वृ. सं.) =)
 विवाहः ... -)
 आदपद्धतिः—मूलमात्रम्=
 योगः—अर्थात् प्रहशान्तिः
 लमात्रम् (वृ. सं.) ॥)
 —पुराणोक्तः यन्त्रस्थ
 चतुर्लिङ्गतोभद्रचक्रम्—
 सुमनोहरम् -)॥
 दुर्गासप्तशती—पत्रारमकम्
 (द्वि. सं.) ॥)
 दुर्गासप्तशती—कौशेयवस्त्रा-
 च्छादनयुता ॥=)

नवप्रहचक्रम्— ... -)
 पञ्चदानपद्धतिः—मूलमात्रम्=
 पञ्चाङ्गपद्धतिः— " =)
 प्रतिष्ठा महोदधिः— " १॥)
 प्रेतमञ्जरी—भाषाटीकासहिता॥)
 मण्डपकुण्डसिद्धिः—भा० टी०।=
 मूलशान्तिः—मूलमात्रम्
 (द्वि. सं०) =)
 अस्याः—हृदयानन्दजनकचक्रम् =)
 रुद्रयागपद्धतिः—मूलमात्रम् १।)
 वास्तुशान्तिप्रयोगः— " १=
 वाशिष्ठीहवनपद्धतिः— " =)
 विवाहपद्धतिः—मूलमात्रम्
 (सप्तमं संस्करणम्) =)

" —पुराणोक्ता यन्त्रस्थ
 विष्णुयागपद्धतिः— ॥)
 शुद्धैकोद्विष्टपावणपद्धति -)॥
 शुद्धदशगात्र-एकादशाह-वृषोत्सर्ग
 सपिण्डनश्राद्धपद्धतिः यन्त्रस्थ
 श्राद्धसंप्रहः—नूतनश्राद्धतिवेकः
 मूलमात्रम् द्वि. सं. १॥)
 श्रावणीप्रयोगः—मूलमात्रम् ॥)
 श्रीसत्यनारायणव्रतकथा-चमत्कार-
 संयुक्तहिन्दीटीकासहिता (तृतीयं
 संस्करणम् १-)
 शिलान्यासदेहलीन्यासपद्धतिः-)
 सर्वतोभद्रचक्रम् -)॥
 त्रिपिण्डीश्राद्धपद्धतिः—मूल० १)

सर्वविध-कर्मकाण्ड-पुस्तकप्राप्तिस्थानम्— मास्टर खेलाड़ीलाल ऐण्ड सन्स,
 संस्कृत बुकडिपो, कचौड़ीगली, बनारस सिटी ।

इति
शूद्रपार्वणौ कोहिष्ठपद्धतिः
समाप्ता ।